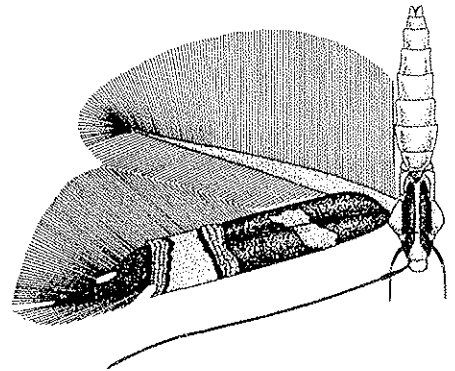

Franië

Aflevering 4; 13 november 1999.

Mededelingen uit de Sectie
Snellen van de Nederlandse
Entomologische Vereniging

Cosmopterix zieglerella

Redactie: Cees Gielis, Frans Groenen, Maurice Jansen & Jaap van Vuure
Redactieadres: Mr. Haarkensstraat 36, 4128 CJ Leemond. Tel./fax: 0347 341 555.
E-mail: C.GIELIS@NET.HCC.NL
ISSN: 1388-4409

INHOUD

1	Van de Redactie
1	Verslag en faunistische mededelingen van vorige vergadering door R.T.A. Schouten
4	Micro-lepidoptera van de Wraakelberg door A. Schreurs
6	Over <i>Epinolia pygmaeana</i> (Hübner) en <i>E. subsequana</i> (Haworth) door K.J. Huisman
8	Najaarsbijeenkomst van de sectie "SNELLEN"

VAN DE REDACTIE

Er is weer een half jaar verstreken sinds de laatste vergadering van onze sectie. In de tussentijdse periode heeft u weer verzameld, gekweekt en gedetermineerd. Deze activiteiten leveren op elke vergadering voldoende stof tot discussie op. Voor iedereen een reden om als regelmatige gast aanwezig te zijn. Daarom roepen wij u dan ook op uw enthousiaste verhalen in kortere of langere vorm op papier te zetten, want deze zijn voor een groter publiek heel informatief. De redactie is bereid hier altijd bij te helpen. Langere verhalen die al dan niet vergezeld gaan van tekeningen, grafieken of tabellen vergen doorgaans meer overleg en daarom een langere voorbereidingstijd dan de traditionele verslagen van de halfjaarlijkse bijeenkomsten.

VERSLAG EN FAUNISTISCHE MEDEDELINGEN VAN DE VOORJAARBIJENKOMST VAN DE SECTIE "SNELLEN" GEHOUDEN TE LEXMOND OP 13 MAART 1999 door R.T.A. Schouten

Aanwezig zijn mevrouw Simma en de heren Van Aartsen, Asselbergs, Van den Berg, Bergsma, Biesenbaum, Bot, Cox, Van Deventer, Gielis, Groenen, Groothedde, Houkes, Jansen (Linden), Kaijadoe, Koopman, Koster, Van Lettow Sr + Jr, Nieuwland, Rooij, Ruiten, Schouten, Van Stiphout, De Vos, Wittand, Van der Wolf, Wolschrijn, Zumkehr, Zwakhals, Zwier.

Afwezig met kennisgeving: Hellers, Huisman, Kuchlein, Lucas, Meyer, Van Nieuwerkerken, Pieterse, De Prins, Schreurs, Van Vuure.

1. De voorzitter opent de bijeenkomst. Hij verwelkomt speciaal de heren Zwier, Groothedde, Koopman en Rooy die voor de eerste maal aanwezig zijn.

2. Bestuursmededelingen en ingekomen stukken. De ecretaris licht de gezamenlijke excursie van de sectie Snellen en Ter Haar toe.

De penningmeester geeft aan dat de kas redelijk gevuld is. Het bestuur zal overleggen of dit van invloed is op de komende contributie. Het boek over de Gelechiidae is voor de mensen die hadden doorgegeven het te willen ontvangen besteld. Helaas is hier nog geen reactie op ontvangen. Zwakhals stelt voor om contact met de NEV-bibliotheek op te nemen. Volgens Gielis is het boek pas zeer recent verschenen. Zunkelr zal hierover contact opnemen met Cox.

De voorzitter stelt voor om naast de al gebruikelijke mededelingen per vergadering één speciaal thema te bespreken. De leden wordt hierbij verzocht om voorstellen in te dienen. Op deze bijeenkomst was het de bedoeling om de nieuwe release van ORDE te bespreken, maar helaas is die nog niet klaar. Zwakhals geeft aan dat deze snel komt en dat ORDE onder Windows 95 zal draaien. Daarnaast wordt het in- en exporteren van gegevens makelijker, wordt het mogelijk etiketten te maken met vrije tekst en de lay-out van een etiket ook later opnieuw te gebruiken voor andere etiketten. Gielis vraagt of het mogelijk is het "LAND" op te nemen. Dit zou voor veel mensen zeer handig zijn. Zwakhals zal het verzoek doorgeven aan de makers van het programma. De Secretaris krijgt het verzoek om een nieuwe ledenlijst te maken waarop ook de gegevens van E-mail en specialisme (voor zover van toepassing) vermeld staan. De nieuwe lijst zal gemaakt worden.

Ook wordt er gevraagd naar de stand van zaken m.b.t. de "Voorbeeld Collectie". De voorzitter zal dit uitzoeken. De Voorzitter complimenteert de redactie van Franje. In het laatste nummer stelde Van der Wolf de vraag om uit te kijken naar *Eulamprolitis phaeella*. Van der Wolf heeft gekoken in prive-collecties en in Amsterdam maar heeft nergens een exemplaar uit ons land aangetroffen. Biesendaam deelt mee dat hij wel exemplaren van deze soort heeft. Huisman is wegens ziekte afwezig. Van Aartsen is nog recent bij hem langs geweest en geeft aan dat het al weer iets beter gaat. Tijdens de vergadering gaat er een kaart rond die we, door de aanwezigheid onderkend, naar Huisman zullen sturen.

De voorzitter: de problematiek over de publicaties in EB en het ontstaan van vele aparte blaadjes is mede op verzoek van de diverse secties in het bestuur van de NEV besproken. Het bestuur geeft aan dat het graag een open discussie over dit onderwerp wil. Het bestuur heeft een commissie ingesteld onder leiding van Prof. Schoonhoven. De taak van de commissie is de gewenste koers bij de vereniging te inventariseren en globaal een voorstel doen hoe nu verder te gaan. Er volgt een discussie waarin de volgende opmerkingen worden gemaakt: EB is opgericht voor de leden, wat vroeger in EB stond staat nu in de blaadjes van de secties en wat vroeger in TVE stond staat nu in EB. Dit is geen goede ontwikkeling. EB is in de huidige vorm van groot belang als nultobject, dit komt de leden ook ten goede. Het opzetten van discussiegroepen over vinders op internet zou moeten gestimuleerd.

Faunistische mededelingen

Van der Wolf geeft enige informatie over de soorten micro's die we in Nederland nog kunnen verwachten. Uit nesten van de processierups is de soort *Niditinea fuscilla* (L.) (Tinetidae) in grote aantallen gekweekt. De nesten kwamen uit Reusel en Weebosch. De soort was tot nu toe bekend uit vogelnesten en van binnenshuis. Vervolgens laat Van der Wolf een aantal inzetdoosjes zien. Deze zijn zeer handig bij het invoegen van materiaal, je hoeft niet alle beesten door te schuiven maar voegt gewoon een doosje toe. Ook bij het veranderen van de indelingsysteematiek van een groep is de collectie veel sneller aan te passen aan de nieuwe indeling. Daarnaast schuift je heel makkelijk een doosje onder de microscoop. In samenwerking met de KNNV-insectenwerkgroep worden er doosjes besteld; bij 5000 stuks is de prijs per doosje f 0,40 - f 0,50. Er komen bij voldoende de belangstelling 2 maten doosjes. Wie met de bestelling willen mee doen moeten dit snel bij Van der Wolf opgeven.

Biesenboom: heeft *Enlampsprosis phaeella* gevonden. In een artikel van Heckford (1990) wordt de soort vergeleken met *E. atrella* (groter met duidelijker vlekken) en met *E. unicolora* de laatste heeft duidelijk andere genitaliën en is glanzender. *E. phaeella* is in Duitsland nu o.a. bekend uit: Kaisersuhl, Baden-Württemberg; Hessen; Rheinland-Pfalz.

Van den Berg: had enige tijd geleden *Ectodemia lieberweldella* voor Nederland van de schors van beuk gemeld. Het was dit niet te bevestigen met een uitgekomen vlinder door het omhakken van het boompje. Veiligheidsshalve laten we deze soort voor de Nederlandse naamlijst buiten beschouwing totdat de soort opnieuw wordt aangetroffen.

Gielis: is enige tijd geleden met enige andere mensen begonnen om de Gelechiden (ook de genitaliën) op foto vast te leggen. Hij hoopt dit in de toekomst voor alle micros te doen. Aangezien het lastig is om van alle soorten goed materiaal te krijgen vraagt hij een ieder beesten te sturen van de soorten die nog ontbreken.

Van den Berg: is in Nieuw Zeeland geweest en laat daar een fraaie dia-serie over zien. Het weer was helaas erg slecht. In Nieuw Zeeland is hij erg geholpen door Brian Patrick, conservator van het Museum in Nieuw Zeeland. Van de nepticuliden is nog erg veel onbekend. Totaal werden er 90 nepticuliden verzameld. Op *Nothofagus* ving hij *Stigmella lucida*. Dit was in een van de laatste stukjes kustbos. Het land en vooral de fauna lijkt erg onder de in Nieuw Zeeland ingevoerde Opossums. Een aantal van de verzamelde mijnen moet nog uitkomen, en zal zeker interessante soorten opleveren.

Koster: toont vangsten uit het zuiden van Engeland en één vondst uit Callantssoog. Tijdens een bezoek aan Zuid-Engeland in oktober 1997 werd gezocht naar bladmineerders en rupsen van diverse families en zaken van Coleophoridae. Dit leverde een aantal soorten op die in Nederland zeldzaam zijn of (nog) niet zijn gevonden. Een vieraal passeert de revue.

Stigmella viscerella (Stainton, 1853)

De bladmineerders van deze soort waren algemeen op iep (*Ulmus* sp.) aan de zuidrand van Portsmouth. De meeste mijnen waren reeds door de rupsen verlaten, maar het lukte toch nog enkele bezette mijnen te vinden. Het resultaat was één vlinder die op 10 mei 1998 tevoorschijn kwam. De bladmineerders is vrij karakteristiek. Het ei wordt aan de bovenzijde van het blad gelegd, vaak naast een bladnerf. Hier vanuit maakt de jonge rups een aantal (meestal drie) halfcirkelvormige en op elkaar aansluitende gangen. Daarna wordt een grillige eindgang gemaakt gevuld met een zigzagpatroon van uitwerpselen. De rups is heldergroen en verlaat de mijn meestal aan de onderzijde van het blad. De soort is niet met zekerheid in ons land vastgesteld (Kuchlein, 1993). De meest recente vondst van een mijn te Thorn (L.) door Van Frankenhuyzen bleek bij nauwkeurige determinatie tot *Stigmella viscerella* te behoren (Van Nieuwerkerken, mond. meded.). De soort heeft een meer zuidelijke verspreiding, maar het moet niet worden uitgesloten dat ze hier kan worden gevonden, met name in Zuid-Limburg.

Phyllonorycter cydoniella (Denis & Schiffemüller, 1775)

In oktober 1997 werden er in een loofbos te Chiddinstold in het Zuid-Engelse graafschap Surrey enige tientallen vouwmijnen verzameld van wilde appel (*Malus sylvestris*). In april verschenen hiervan 20 exemplaren van bovengenoemde soort. De vlinder is erg lastig van *P. biancardella* te onderscheiden. De grondkleur van de voorleugel is meer goudbruin en de voor- en binnenrandsvlekken zijn helderder en meer zilverkleurig. Een

zekere determinatie is alleen mogelijk aan de hand van de genitaliën. De mijnen zijn ook te vinden op kweeper (*Cydonia oblonga*) en *Sorbus torminalis*. De soort komt voor in Centraal en Zuid-Europa. Ook gevonden in de zuidelijke helft van Engeland en in Ierland. Tot dusver is de soort in Nederland nog niet met zekerheid vastgesteld. De als *P. cydoniella* vermelde exemplaren bleken alle tot *P. mespilella* te behoren.

Coleophora woekella Zeller, 1849

Van deze grote en fraaie soort van het geslacht *Coleophora* werden in oktober 1997 een vijftal zaken gevonden op betonie (*Stachys officinalis*). Tijdens de vondst waren de rupsen nog niet gestopt met eten en werd uit voorzorg een plant voor voedsel meegenomen. Het geheel werd buiten in de tuin gezet en met een nylonkous afgesloten. In het vijfde rupsjaar werden al snel nieuwe bladmineerders in de bladeren waargenomen. Aan het einde van mei waren alle zaken vastgesponnen aan de bladeren en de wand van de pot. De kweek was zeer succesvol, want alle vijf de zaken leverden in juni een vlinder. Het hoofdverspreidingsgebied van de soort is Centraal Europa, oostwaarts tot aan Turkije en in het westen reikt ze tot het zuiden van Engeland. Ook is ze bekend van België en Duitsland.

zodat het voorkomen in Nederland niet moet worden uitgesloten. Helias is de voedselplant betonie zeldzaam, het meest is ze nog te vinden in Zuid-Limburg. Als men een groeiplaats weet van betonie loont het misschien de moeite om in oktober naar de duidelijke cirkelvormige mijnen te gaan zoeken. De zakken hangen aan de onderzijde van de bladeren.

Cochylis molliculana Zeller, 1847
Op dezelfde vindplaats als *Stigmella viscerella* werden de rupsen van deze cochyliede in aantal aangetroffen in de bloemhoofdjes van dubbelkeik (*Pteris echioides*), een plant die in Nederland zeldzaam is en hoofdzakelijk voorkomt langs wegen en dijken in het Deltagebied. De soort is pas in 1994 voor het eerst in Engeland gevonden (Langmaid, 1994), maar is inmiddels in de graafschappen Hampshire en Dorset lokaal algemeen. De rupsen leven in twee generaties in de bloemhoofdjes en zaaddozen van de voedselplant. Indien rupsen hierin worden aangetroffen, kan men het beste een groot aantal bloemhoofdjes verzamelen en wachten tot de rupsen verpopt zijn. Dit gebeurt zowel in de zaaddoos als daarbuiten tussen plantentresten op de grond. De rups van *Cochylis hybridella* kan op dezelfde manier worden gevonden. Tussen de rupsen van beide soorten zijn nog geen duidelijkke verschillen aangetoond (Langmaid & Heckford, 1996). De soort komt voor door het gehele Middellandse Zeegebied, maar Leraut (1993) vermeldt ook een vondst in de buurt van Parijs in dat jaar. *Cochylis molliculana* is zich vermoedelijk in noordelijke richting aan het uitbreiden.
Mocht de soort Nederland weten te bereiken dan komt het zuidwesten van ons land het meest in aanmerking, ook al vanwege het voorkomen van dubbelkeik.

Tortricidae spec.

Op 28 juli 1998 ving ik een vlinder in huis van een mij onbekende soort. Het dier was erg vers, zodat mag worden aangenomen dat het zich, op zijn minst voor en deel, binnenshuis ontwikkeld had. Helias werd het dier bij het vangen enigszins beschadigd en werden spruiten en papen afgebroken. Hierdoor hield ik het dier in eerste instantie voor een kleine noctuide, maar een nauwkeurig onderzoek aan de vleugeladering en het abdomen gaf de zekerheid dat het hier om een bladroller ging. Genitaalonderzoek bevestigde dit, maar het (vrouwelijk) genitaal komt mij onbekend voor. Mochten er leden in de sectie "Snellen" zijn die het dier zouden kunnen determineren, dan houd ik mij van harte aanbevelen.

Literatuur

Kuchlein, J. H., 1993. *De kleine vlinders: Handboek voor de Faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera*. 1-715. Pudoc, Wageningen.
Langmaid, J. R., 1994. *Cochylis molliculana* Zeller (Lepidoptera: Tortricidae) new to the British fauna. *Entomologist's Gazette* 45: 255-258.
Langmaid, J. R. & R. J. Heckford, 1996. The Biology of *Cochylis molliculana* Zeller (Lepidoptera: Tortricidae). *Entomologist's Gazette* 47: 15-16.
Leraut, P., 1993. *Cochylis molliculana* (Zeller) près de Paris (Lep. Tortricidae) - *Entomologica gallica* 4: 228.

MICRO-LEPIDOPTERA VAN DE WRAKELBERG

door A. Schreurs

De Wrakelberg in Zuid-Limburg is nog altijd één van onze fraaiste krijthellingen. De laatste 15 jaar heb ik kunnen verzamelen. Hieronder volgen gegevens over de belangrijkste micro's die ik daar heb

NEPTICULIDAE

Trifurcula subnitidella Dup.
De soort werd in 1950 in Zuid-Limburg ontdekt, en is thans ook van 3 vindplaatsen uit de duinen bekend: Katwijk. Bakkum en Terschelling. Op de Wrakelberg vliegt dit vlinderje vooral in de schemering. De biologie van *subnitidella* werd ontdekt op de kalkgraslanden, ze maakt stengelwijnen bij rolklaaver.

INCURVARIIDAE

Nemophora metallica Poda.
Een op kalkgraslanden algemeen voorkomende soort. Zij bezoekt overdag de bloemen van *Knaulia*. De

vliegtijd is juli en augustus.

GRACILLARIIDAE

Phyllonorycter scabiosella Dgl.

In 1971 voor het eerst gevangen bij Eys, later ook op de Kunderberg. Dit vlindertje komt met zekerheid alleen voor op kalkgraslanden. De vlinders heb ik in de schemering vliegend om de voedselplanten waargenomen, eind mei en begin juni. De rups maakt een vouwmijn aan de onderste bladeren van *Scabiosa*. Van een tweede generatie in augustus heb ik nog geen vlinders kunnen waarnemen. In de jaartijsten is er overigens nooit over *scabiosella* gepubliceerd.

OECOPHORIDAE

Orophila sordidella Hbn.

Komt alleen op kalkgraslanden voor. Op de Wrakelberg is het een algemene soort die zich gemakkelijk laat opjagen. Vliegt vooral in juni. De rupsen leven aan wonklaver. In 1946 ontdekt bij Bemelen (mededeling Bontick, 1948). Kuchlein geeft maar drie vindplaatsen op.

ELACHISTIDAE

Elachista subocellata Sphs.

Alleen bekend van kalkgraslanden en daar vrij algemeen waar te nemen. Vliegt vooral in de schemering. De voedselplant van de rups is alleen boskortsteel. Ze mineert in de bladeren van april tot begin juni. Er is één generatie van eind mei tot eind juni. In 1987 voor het eerst op de Wrakelberg gevangen. Nu ook bekend van Eys en de Kunderberg.

Elachista gangabella Z.

Op de Wrakelberg alleen daar waargenomen waar de voedselplant, kropaar (*Dactylus glomerata*) in de schaduw groeit. Ook in de literatuur wordt aangegeven dat de vlinder op beschaduwde plaatsen vliegt. Andere vindplaatsen in Zuid-Limburg zijn Vijlen en Epen. Vliegt vooral in juni.

Elachista chrysodesmella Z.

Vliegt vooral aan de beboste bovenrand van het Kalkgrasland reservaat Wrakelberg. Vliegt daar in de schemering en is niet zeldzaam. Twee generaties per jaar, mei-juni en eind juli tot eind augustus. De rupsen mineren in verschillende soorten grassen. Eerst sinds 1980 uit Zuid-Limburg bekend. Ook bij Eys en Bemelenberg.

GELICHIDAE

Telephila schmidtiellus Hd.

Alleen bekend van de Wrakelberg en de Kunderberg. De rupsen spinnen in het voorjaar de blaadjes van marjolein tesamen. Vooral als de planten in de schaduw groeien. De vlinders kan men in augustus op de voedselplanten waarnemen.

TORTRICIDAE

Aethes hartmanniana Cl.

Komt op de Wrakelberg algemeen voor. Men kan de soort overdag gemakkelijk uit de vegetatie kloppen. De rupsen leven van *Knautia* en *Scabiosa*. Vliegijd mei en juli-augustus. Overigens in Zuid-Limburg van veel vindplaatsen. Kuchlein onderscheidt naast *A. hartmanniana* ook *A. piercei* en noemt deze soort van alle andere vindplaatsen in ons land. In de gentiaïen is echter volgens Huisman geen enkel verschil. Kuchlein onderscheidt de soorten dan ook alleen op grond van de biologie.

Cochylis flavicollana Westw.

Komt algemeen voor op de kalkgraslanden. Vliegt in de schemering en komt gemakkelijk op licht af. De rupsen leven in de zaadhooftjes van *Knautia arvensis*. Vliegijd is eind juni tot in augustus. Buiten Limburg allen 2x op licht gevangen door Huisman in Melissant.

Dichoramypha alpina Tr.
Deze zeer lokale soort komt zeer algemeen voor op de Wrakelberg. Uiterlijk is de soort niet gemakkelijk van *D. flavidorsana* te onderscheiden. Aan de genitaliën is duidelijk het verschil te zien in de aedeagus. Twee generaties per jaar. De rupsen leven aan de wortels van margrietten. In Limburg verder gevangen op de Kunderberg, bij Eys en Elsloo. Buiten Limburg bekend van Kortgene, Schagerbrug en Terschelling.

PYRALIDAE

Pyrausta purpuralis L.

Een van de laatste vindplaatsen van deze soort in Nederland. De rups leeft in juni en het najaar tussen samengesponnen blaadjes van *Mentha* en *Origanum*. De vlinder vliegt vooral overdag van half mei tot half september.

Pempelia obductella Z.

Deze typische Zuid-Limburgse vlinder komt nog voor op de Wrakelberg. Het beste kan men de soort waarnemen door naar de rupsen te zoeken. Deze zijn te vinden tussen samengesponnen bladeren van *Mentha* en *Origanum*, vooral in juni. De vlinder vliegt van eind juli tot eind augustus.

PTEROPHORIDAE

Oxyptilus chrysodactylus D&S.

In de schemering vliegt de soort in grote aantallen over de voedselplant van de rups *Hieracium*. De vlinder vliegt van half juni tot half augustus.

Marasmarcha lunaeactyla Hw.

Komt vrij algemeen voor op de Wrakelberg. In de schemering zijn de vlinders met tientallen waar te nemen. Ook laten zij zich gemakkelijk van de voedselplanten slepen. Rups op *Ononis*. De vlinder vliegt van juni tot in augustus.

Pterophorus batiodactylus Z.

Ook dit is een algemene soort op de Wrakelberg. De rupsen leven op *Origanum vulgare*. De vlinder is vooral waar te nemen in de schemering vliegend om de voedselplant, eind juni tot in augustus.

Over *Epinotia pygmaea* (Hübner) en *E. subseqwana* (Haworth)

door K. J. Huisman

Deze twee, in het voorjaar vliegende, vrij kleine *Epinotia's* met lichte achtervleugels zijn soms tamelijk eenvoudig, maar vaak moeilijk van elkaar te onderscheiden. Langohr en Schreurs (1987) geven in hun artikel over de ontdekking van de soort in Nederland drie verschilpunten:
Epinotia pygmaea heeft witte achtervleugels, geen spiegelvlak en een scherp geknikte dwarsband direct na het donkere wortelveld; *E. subseqwana* heeft grijze achtervleugels, een duidelijke spiegelvlak en een minder scherp geknikte eerste dwarsband.
Deze kenmerken zijn, globaal genomen, wel juist, maar helaas lang niet altijd bruikbaar. Zoals vaker voor-

komt gelden ze vooral voor de meer extreme "typische" vormen en dan voornamelijk nog voor gave exemplaren en het ietst bij vergelijking van grotere series. Verzamelaars zitten echter in veel gevallen met het determineren van één of twee besten. Daarom is het nuttig om de verschillen nog eens kritisch te bespreken.
Bij *pygmaea* zijn de achtervleugels inderdaad witachtig met een donkerder, grijzachtig punt-derde. Er is in dit opzicht weinig verschil tussen de mannetjes en de vrouwtjes. Bij *subseqwana* zijn de achtervleugels in het algemeen wat grijzer, maar bij de mannetjes is er een brede variatie. Er zijn mannetjes met grijzachtige vleugels, waarbij de wortel nauwelijks lichter is. Er zijn ook exemplaren met een witte achtervleugelwortel die in slechts een kleine nuance afwijkt van *pygmaea*. De vrouwtjes van *subseqwana* die ik onder ogen kreeg hadden allemaal tamelijk éénkleurige, grijze achtervleugels.

Het donkere wortelveld is aan de buitenzijde bij *pygmaea* scherper geknikt dan bij *subseqwana* (fig. 1 en 4), maar er is bij dit kenmerk zoveel variatie dat het in vele gevallen in de steek laat. Bovendien zijn er nogal wat

exemplaren waarbij het wortelveld nauwelijks afsteekt. Wat de spiegel betreft: *subsequana* heeft in het achterrandsveld twee verticale licht-loodrechte banen, waarin vaak glinsterende zijverwitten schubben te zien zijn, meest in de vorm van kleine schrapjes. Tussen deze banen bevindt zich een serie donkere, horizontale streepjes. Als al deze elementen ontwikkeld zijn is het een duidelijk spiegel, maar dat is vaker niet dan wel het geval. Bij *pygmaeana* zijn, bij uitzondering, enkele geïsoleerde, glanzende schubjes te vinden.

Als bij een vinder uit deze groep duidelijke zijverwikkels te zien zijn, al zijn het er maar enkele of al zijn ze maar klein, dan is de kans groot dat het *subsequana* is. Naast de kenmerken die Langohr en Schreurs noemen is er nog een ander, dat wel door Bradley et al. (1979) vermeld wordt en dat ons een stuk verder helpt, nl. de bouw van de sprieten. Het mannetje van *pygmaeana* heeft een regelmatigte, dubbele rij lange, vrij dunne haren; het mannetje van *subsequana* heeft ook wel haren, maar die zijn veel korter en rommeliger, alleen bij sterkere vergroting te zien. Samenvallend: de mannetjes van onze twee soorten zijn het eenvoudigst te onderscheiden aan de al of niet beharde sprieten. Bij de vrouwtjes spreken grijze achtervleugels en de aanwezigheid van zijvertekening sterk voor *subsequana*.

Het zou prettig zijn als in twijfelgevallen het genitaalpreparaat onduidelijk uitsluit kon geven. Dat is helaas niet het geval, omdat ook hier een belangrijke variatiebreedte blijkt te bestaan. Bij de mannetjes zit het belangrijkste verschil in de vorm van de valven en waarschijnlijk ook in de uncus (fig. 2 en 5). Bij *pygmaeana* zijn de valven in de "extreme" gevallen gestrekt met een afgeronde sacculus en min of meer parallel lopende boven- en onderrand; *subsequana* heeft een meer hoekige sacculus en uitbochtelingen, zowel in de onder- als in de bovenrand ("alsof een mannetje zijn spierballen laat zien"). Het mannetje genitaal dat Benthinck en Diakonoff afbeelden als *pygmaeana* lijkt op het eerste gezicht op dat van *subsequana*, maar bij controle bleek het wel degelijk een exemplaar met beharde sprieten en *pygmaeana*-vleugeltkening te zijn. Darentegen zou de afbeelding, die door Kuznetsov (1989) van *subsequana* gegeven wordt, bij beide soorten kunnen passen. In alle preparaten, die ik tot nu toe gezien heb, was de uncus bij *pygmaeana* veel dieper gespleten dan bij *subsequana*. In dit opzicht wantrouw ik de afbeeldingen in Hanemann (1961) en Medvedev (1989). Bij de vrouwtjes ligt het verschil in de vorm van het colliculum (fig. 3 en 6). Bij *pygmaeana* heeft dit de vorm van een korte of iets langere, brede, rechter; bij *subsequana* lopen de wanden meer parallel en ontstaat het beeld van een langere buis. Ook is de antevaginale plaat bij *pygmaeana* meer gesclerotiseerd, maar dit varieert en kan bovendien beïnvloed worden door de manier van prepareren.

In de meeste gevallen komt men zo wel tot een diagnose. Er blijven echter problemen over. In het museum in Amsterdam bevindt zich een mannetje, dat 1 april 1976 in Schinveld gevangen is, met *subsequana*-sprieten, echter met de vleugeltkening van *pygmaeana* en een genitaal dat nog het beste bij *pygmaeana* past. De variatiebreedte moet dan wel enorm zijn. Ik vraag me af of we hier niet eerder aan basistaardering moeten denken. Beide soorten hebben ongeveer dezelfde biologie en worden niet zelden op dezelfde vindplaats gevonden. Wat de vliegtijd betreft komt *pygmaeana* gemiddeld vroeger dan *subsequana*. De uiterste vangdata die ik tot nu toe heb kunnen achterhalen zijn bij *pygmaeana*: van 5 maart tot 11 mei, hoofdvliegtijd globaal tweede helft van april; bij *subsequana*: van 16 april tot 4 juni, hoofd-vliegtijd eerste helft mei. Voor het merendeel van de exemplaren is er dus een overlapping van de vliegtijd. Bovendien hangt het vroeger of later verschijnen erg af van de temperatuur in het betreffende jaar. In een collectie als die van Doets valt het verschil dan ook weinig op. De ervaring van Wolschrijn in Heerde is, dat in het veld in een gegeven jaar wel degelijk een scheiding tussen de twee vliegtijden opgemerkt kan worden.

Het lijkt er op dat Doets in 1936 *subsequana* voor het eerst in ons land gevangen heeft, al is er een dubieus exemplaar dat Heylaerts op 7 iv. 1875 te Breda gevangen heeft. In ieder geval zijn Langohr en Schreurs de

De tot nu toe bekende vindplaatsen van *subsequana* in ons land zijn: Gld: Heerde, van 1979 tot 1996 geregeld (J. Wolschrijn); Wezep, 27 iv. 1993 (K. Huitsman); Apeldoorn, 13 v. 1984, 2 ex. (J.W.). Utr: Lage Vuursche, 4 v. 1972 (J.W.); Hollandse Rading, 1936-1938 (Doets), NH: Hilversum, 1936-1938 (Doets), NBR: Someren, 25 v. 1986 (J.W.). L: Sevenum (G. Langohr, A. Schreurs). Van *pygmaeana* zijn veel meer vindplaatsen bekend, in hoofdzaak uit hetzelfde gebied, maar ook uit Z.O. Friesland en W. Drenthe, van de Waddeneilanden en het duningebied van midden-Holland en uit Zuid-Limburg. (De opgave: Melissant in Kuchleins Kleine Vlinders berust m.l. op een vergissing).

De heer J.C. Koster wordt bedankt voor het vervaardigen van de tekeningen.

Literatuur

- Bradley, J.D., W.G. Tremewan & A. Smith, 1979, *British Tortricoid Moths. Tortricidae: Olethreutinae: 1-viii*, 1-336, The Ray Society, London.
- Hannemann, H.J., 1961, Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera I. Die Wickler (s.str.) (Tortricidae). *Tierw. Dil.* 48: 1-233.
- Langohr, G.R. & A.E.R. Schreurs, 1987, Nieuwe en minder gewone Lepidoptera voor de Nederlandse fauna (7).- *Entomologische Berichten, Amsterdam* 47: 42-48.
- Kuznetsov, V.L., 1989, Tortricidae (Olethreutidae, Cochlilidae)-Tortricid Moths. In G.S. Medvedev (ed.): *Keys to the Insects of the European Part of the USSR* 4. Lepidoptera 1: 279-956. Brill, Leiden, New York, Kopenhagen, Keulen.

NAJAARSBIJENKOMST VAN DE SECTIE "SNELLEN"

De najaarsbijeenkomst wordt gehouden op

Zaterdag 13 november 1999

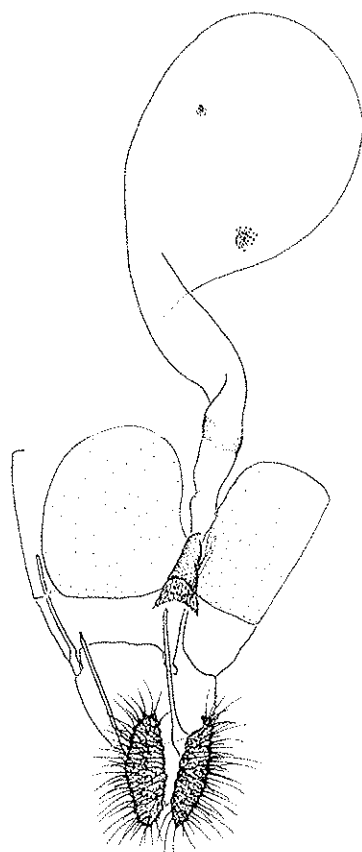
om 11.00 uur te Lexmond, in het "Verenigingsgebouw", Kortenhoevenseweg 63, Lexmond, Tel: 0347-351933.
De koffie is gratis, wilt U wel uw lunchpakket meenemen?

AGENDA

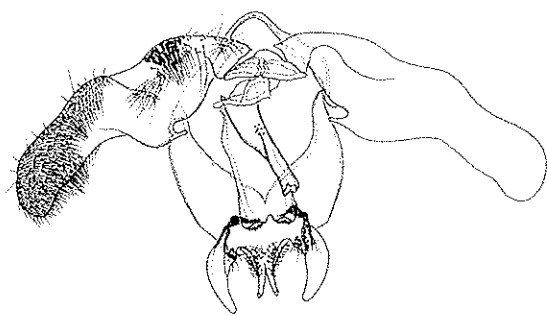
- Opening door de voorzitter
- Bestuursmededelingen en ingekomen stukken
- De heer Koster doet mededeling over het tijdschriften-overleg met de commissie van de N.E.V.
- De heer Zwakhals demonstreert de nieuwe versie van **Orde**
- De heer Kuchlein geeft uitleg over het gebruik van determinatie-sleutels
- Faunistische mededelingen
- Rondvraag
- Afsluiting

Tijdens de middagpauze zal de heer **Oude-Elferink** entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: 073-6579700

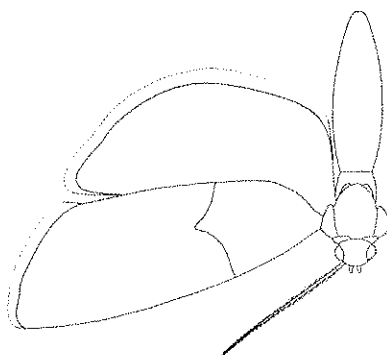
3. *E. pygmaea*

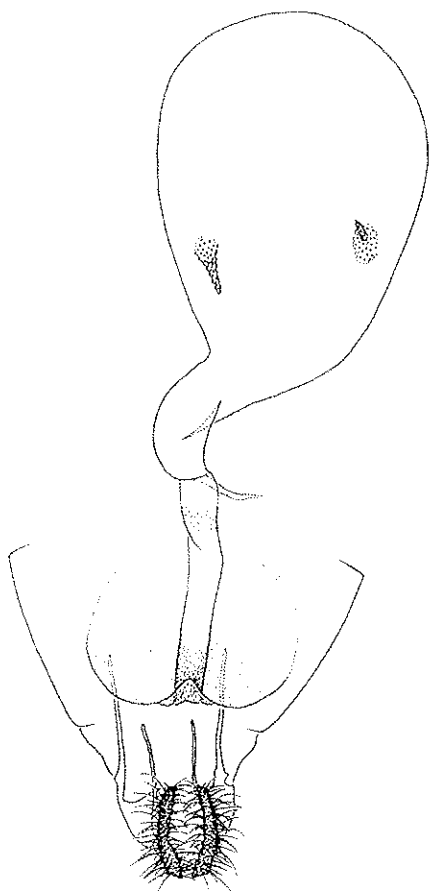
2. *E. pygmaea*

1. *E. pygmaea*

6. *E. subseguana*

5. *E. subseguana*

4. *E. subseguana*

